

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ "ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ И КРАТКОСРОЧНО ОСИГУРЯВАНЕ"

Изх. № 91-01-19 / 19.01.2004 г.

Относно: внасянето на здравноосигурителните вноски

Съгласно чл. 33 от Закона за здравното осигуряване (ЗЗО), задължително осигурени в Националната здравноосигурителна каса са:

1. всички български граждани, които не са граждани и на друга държава;
2. българските граждани, които са граждани и на друга държава и постоянно живеят на територията на Република България;
3. чуждите граждани или лицата без гражданство, на които е разрешено дългосрочно пребиваване в Република България, освен ако е предвидено друго в международен договор, по които Република България е страна;
4. лицата с предоставен статут на бежанец, хуманитарен статут или предоставено право на убежище.

На основание чл. 34, ал. 1 от ЗЗО задължението за осигуряване възниква:

1. за всички български граждани – от влизането на закона в сила, а за новородените – от датата на раждането. На основание § 2, ал. 1 от Преходните и заключителни разпоредби на ЗЗО, събирането на здравноосигурителните вноски стартира от 1 юли 1999 г.;
2. за чуждите граждани или лицата без гражданство, на които е разрешено дългосрочно пребиваване в Република България – от датата на получаване на разрешение за постоянно пребиваване;
3. за лицата с предоставен статут на бежанец, хуманитарен статут или предоставено право на убежище – от датата на откриването на производство.

Българските граждани на работа в чужбина, които не са граждани и на друга страна, подлежат на здравно осигуряване по българското законодателство, независимо че не живеят в страната.

От 1 юли 1999 г. размерът на здравноосигурителната вноска е 6 на сто. Всички здравноосигурителни вноски се заплащат по банков път или с пощенски запис. Осигурителният доход, върху който се изчислява вноската, се установява по ведомости и други документи за изплатени възнаграждения, по пенсионните картони, изплатените болнични листове, изплатените обезщетения за безработни и по данъчните декларации по Закона за облагане на доходите на физическите лица. Максималният доход, върху който се внасят вноските, е както следва:

- 1.07.1999 – 31.01.2000 г. – 10 МРЗ - 670 лв.
- 1.02.2000 – 30.09.2000 г. – 10 МРЗ - 750 лв.
- 1.10.2000 – 31.03.2001 г. – 10 МРЗ - 790 лв.
- 1.04.2001 – 30.09.2001 г. – 10 МРЗ - 850 лв.
- 1.10.2001 – 31.12.2001 г. – 10 МРЗ - 1000 лв.
- 1.01.2002 – 31.12.2002 г. – максимален ОД - 850 лв.
- 1.01.2003 – 31.12.2003 г. – максимален ОД - 1000 лв.
- 1.01.2004 г. – максимален ОД - 1200 лв.

Здравноосигурителните вноски на самоосигуряващите се лица и на осигурените по чл. 40, ал. 4 от ЗЗО (до 01.01.2003 г. – чл. 40, ал. 1, т. 15 /предишна 14/) се изчисляват върху определен минимален доход както следва:

- 1.07.1999 – 31.01.2000 г. – 134 лв. /двукр. разм. на мин. раб. заплата/
- 1.02.2000 – 30.09.2000 г. – 150 лв. /двукр. разм. на мин. раб. заплата/
- 1.10.2000 – 31.03.2001 г. – 158 лв. /двукр. разм. на мин. раб. заплата/
- 1.04.2001 – 30.09.2001 г. – 170 лв. /двукр. разм. на мин. раб. заплата/
- 1.10.2001 – 31.12.2001 г. – 200 лв. /двукр. разм. на мин. раб. заплата/
- 1.01.2002 – 31.12.2002 г. – 170 лв. мин. ОД
- 1.01.2003 – 31.12.2003 г. – 200 лв. мин. ОД
- 1.01.2004 – 31.12.2004 г. – 200 лв. мин. ОД

I. Здравно осигуряване на лица, получаващи доходи, върху които се дължат здравноосигурителни вноски

1. Лица, работещи по трудови правоотношения

Редът за внасяне на вноски за лицата, получаващи доходи от трудови правоотношения, е определен в чл. 40, ал. 1, т. 1 от ЗЗО.

За периода 01.07.1999 – 31.12.2002 г. за лицата, получаващи доходи по трудови правоотношения, здравноосигурителните вноски се внасят върху облагаемия доход по чл. 19, ал. 1 от Закона за облагане на доходите на физическите лица (ЗОДФЛ). Облагаемият доход

включва всички плащания, вкл. награди в пари и/или натура, получени от лицето за календарния месец. Облагаем доход са и обезщетенията, изплатени на основание чл. 224 и чл. 225 от КТ. Не се дължат осигурителни вноски върху сумите, изплатени от средствата за социални разходи на предприятието, и всички суми по чл. 19, ал. 2 от ЗОДФЛ. Не се дължат здравноосигурителни вноски върху получените обезщетения по чл. 222, ал. 1 от КТ, тъй като те се изплащат на лицето за време, през което е с прекратени трудови правоотношения и няма работодател.

От 01.01.2003 г. за лицата, получаващи доходи по трудови правоотношения, здравноосигурителни вноски се внасят върху дохода, върху който се внасят вноски за социално осигуряване, съгласно Кодекса за социално осигуряване (КСО). На основание чл. 6, ал. 2 и ал. 3 от КСО, осигурителните вноски за държавното обществено осигуряване се внасят върху получените брутни месечни възнаграждения, но върху не по-малко от минималния осигурителен доход по основните икономически дейности и квалификационни групи професии, определени в таблицата от приложението към чл. 8, т. 1 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2003 г.

Вноските за здравно осигуряване се изчисляват върху минималния осигурителен доход само в случай, че изплатеното брутно трудово възнаграждение на работника или служителя е по-малко от минималния осигурителен доход, определен за съответната професия на лицето по основната икономическа дейност на осигурителя. Вноските за здравно осигуряване се изчисляват и внасят върху минималния осигурителен доход и когато през месеца се изплаща само аванс, който е по-малък от минималния месечен осигурителен доход. За лицата, работещи по трудов договор на непълно работно време, вноските за здравно осигуряване се внасят върху полученото трудово възнаграждение, но върху не по-малко от минималния осигурителен доход, определен пропорционално на отработените часове.

Поради уеднаквяване на дохода, върху който се внасят вноски за социално и здравно осигуряване на лицата, работещи по трудови правоотношения, от 2003 г. осигурителни вноски за здравно осигуряване се внасят и върху сумите, давани постоянно или периодично пряко на работниците и служителите от средствата за социални разходи. Когато се изплащат суми от средствата за социални разходи на наетите по трудово правоотношение до пет работни дни или 40 часа месечно, вноски за социално и здравно осигуряване не се дължат.

От 2003 г. не се внасят здравноосигурително вноски върху сумите, изплатени на лицата като обезщетение по чл. 224 и чл. 225 от КТ.

До 31.12.1999 г. здравноосигурителната вношка в размер на 6 на сто се разпределя поравно между работодателя и осигуреното лице. За този период работодателите не дължат вноски за осигурените от тях лица, които работят по условията на първа и втора категория труд, включително и върху изплатените обезщетения за временна неработоспособност, бременност, раждане и отглеждане на дете до 2 год. възраст.

За 2000 и 2001 г. здравноосигурителните вноски се внасят в съотношение 80:20 за сметка на работодателя и на осигуреното лице, а за 2002, 2003 и 2004 г. в съотношение 75:25.

2. Лица, работещи по служебни правоотношения и правоотношения, възникнали на основание специални закони

Осигурителните вноски за лицата, работещи по служебни правоотношения и правоотношения, възникнали на основание специални закони, се внасят по реда, определен от чл. 40, ал. 1, т. 1 от ЗЗО.

➤ За периода 01.07.1999 – 31.12.2002 г. здравноосигурителните вноски се внасят върху облагаемия доход по чл. 19, ал. 1 от Закона за облагане на доходите на физическите лица (ЗОДФЛ). Осигурителните вноски се заплащат изцяло от съответното ведомство за сметка на Републиканския бюджет при изплащане на възнагражденията.

➤ От 01.01.2003 г. здравноосигурителни вноски се внасят върху дохода, върху който се внасят вноски за социално осигуряване, съгласно Кодекса за социално осигуряване (КСО). На основание чл. 6, ал. 5 от КСО, осигурителните вноски за държавното обществено осигуряване за тези лица се дължат върху получените брутни месечни възнаграждения. Поради уеднаквяване на дохода за социално и здравно осигуряване в месечния осигурителен доход влизат и сумите, изплатени от средствата за социални разходи на ведомството.

Вноските за здравно осигуряване на лицата, работещи по служебно правоотношение или правоотношения, възникнали на основание специални закони, се внасят от съответното ведомство и са изцяло за сметка на държавния бюджет. От 2003 г. по този ред се осигуряват и съдебните служители, като здравноосигурителните вноски са изцяло за сметка на бюджета на съдебната власт. До 2003 г. съдебните служители се осигуряваха по реда, определен за работещите по трудови правоотношения.

3. Изпълнители на договори за управление и контрол на търговски дружества

➤ За периода 01.07.1999 – 31.12.1999 г. изпълнителите на договори за управление и контрол на търговски дружества подлежат на осигуряване по реда, определен за лицата, получаващи доходи по глава осма от ЗОДФЛ – чл. 40, ал. 1, т. 2 от ЗЗО в редакцията му до 31.12.1999 г. Месечните осигурителни вноски се заплащат от лицата и се определят върху избран месечен доход, не по-малък от минималната работна заплата, установена за страната.

➤ От 01.01.2000 до 31.12.2002 г. здравното осигуряване на изпълнителите на договори за управление и контрол на търговски дружества се извършва по реда, определен в Закона за здравното осигуряване за лицата, работещи без трудови правоотношения по договор с възложител.

➤ От 2003 г. за изпълнителите на договори за управление и контрол на търговски дружества здравноосигурителните вноски се внасят по реда, определен в чл. 40, ал. 1, т. 1 от ЗЗО. Здравноосигурителните вноски се внасят върху полученото възнаграждение по договора след приспадане на нормативно признатите разходи за дейността, но върху не по-малко от минималния осигурителен доход, определен по основната икономическа дейност на осигурителя. За изпълнителите на договори за управление и контрол на търговски дружества, които получават възнаграждение само за участие в заседания на управителни и надзорни съвети, осигурителните вноски се дължат върху полученото възнаграждение след приспадане на разходите за дейността, но върху не по-малко от минималния месечен осигурителен доход, изчислен пропорционално на дните, за които е изплатено възнаграждението.

4. Еднолични търговци, физически лица, образували ЕООД, съдружници в търговски дружества и лица, регистрирани като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност по регистрация

➤ За периода 01.07.1999 – 31.12.1999 г. за самоосигуряващите се лица, получаващи доходи по глава осма от ЗОДФЛ, вноските за здравно осигуряване се внасят по реда, определен в чл. 40, ал. 1, т. 2 от ЗЗО в редакцията му до 31.12.1999 г. Месечните осигурителни вноски се изчисляват върху избран осигурителен доход, не по-малък от минималната работна заплата, установена за страната, и се

вносят в рамките на текущия месец. В сроковете за облагане на доходите на физическите лица се извършва годишното заплащане на здравноосигурителните вноски по данни от данъчната декларация.

Лицата, които подлежат на облагане с окончателен годишен (патентен) данък, заплащат сами здравноосигурителните си вноски по реда, определен в чл. 40, ал. 1, т. 4 от ЗЗО в редакцията му до 31.12.1999 г. Вноските се внасят ежемесечно в рамките на текущия месец и се изчисляват върху избран осигурителен доход не по-малък от 2 минимални работни заплати. Тези лица не определят годишен размер на здравноосигурителната вноски.

➤ От 2000 г. едноличните търговци, физическите лица, образували ЕООД, съдружниците в търговски дружества и лицата, регистрирани като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност по регистрацията, включително и лицата, заплащащи патентен данък, се осигуряват по реда, определен от чл. 40, ал. 1, т. 2 от ЗЗО. За периода 01.01.2000 – 31.12.2001 г. здравноосигурителните вноски се внасят върху месечен осигурителен доход, който не може да бъде по-малък от двукратния размер на минималната работна заплата и годишно върху облагаемите доходи по данни от годишната данъчна декларация. От 01.01.2002 г. месечният осигурителен доход на тези лица не може да бъде по-малък от минималния осигурителен доход, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване (ЗБ на ДОО) за съответната година. Вноските се внасят до 10-то число на месеца, следващ този, за който се отнасят.

Самоосигуряващите се могат да внесат здравноосигурителните си вноски и авансово за избран от тях период от време.

Самоосигуряващите се не внасят здравноосигурителни вноски в качеството си на такива, ако са подали декларация за прекъсване или прекратяване на личната си трудова дейност в съответното териториално поделение на НОИ.

5. Земеделски производители и тютюнопроизводители

➤ За периода 01.07.1999 – 31.12.1999 г. земеделските производители и тютюнопроизводителите, които подлежат на облагане по глава осма от ЗОДФЛ, се осигуряват по реда, определен в чл. 40, ал. 1, т. 2 от ЗЗО в редакцията му до 31.12.1999 г. Тези, които не подлежат на облагане по ЗОДФЛ за този период, подлежат на осигуряване от общините по местоживееене.

➤ За периода 01.01.2000 – 31.12.2001 г. тези лица внасят месечни осигурителни вноски върху избран доход, не по-малък от

двукратния размер на минималната работна заплата за периода по реда, определен в чл. 40, ал. 1, т. 14 от ЗЗО в редакцията му до 1 януари 2002 г. Вноските са за тяхна сметка и се внасят до 10-то число на месеца, следващ този, за който се отнасят. Ако подлежат на годишно данъчно облагане по ЗОДФЛ извършват годишно изравняване на вноските.

➤ От 1 януари 2002 г. минималният осигурителен доход на земеделските производители и тютюнопроизводители не може да бъде по-малък от минималния осигурителен доход, определен със ЗБ на ДОО за съответната година.

➤ От 2003 г. земеделските производители и тютюнопроизводителите се осигуряват по реда, определен в чл. 40, ал. 1, т. 2 от ЗЗО. Когато тези лица извършват единствено земеделска дейност, внасят месечни осигурителни вноски върху определения за тях минимален осигурителен доход в ЗБ на ДОО и не определят окончателен размер на осигурителния си доход.

6. Лица, получаващи доходи за работа без трудово правоотношение, които не упражняват дейност като самоосигуряващи се

➤ За периода 01.07.1999 – 31.12.1999 г. работещите без трудови правоотношения внасят сами и за своя сметка месечни осигурителни вноски върху доход, не по-малък от минималната работна заплата установена за страната по реда, определен в чл. 40, ал. 1, т. 2 от ЗЗО. В сроковете за облагане на доходите на физическите лица извършват годишно определяне на размера на здравноосигурителната вноска по данни от данъчната декларация.

➤ За периода 01.01.2000 – 31.12.2002 г. на основание чл. 40, ал. 1, т. 3 от ЗЗО здравноосигурителните вноски са за сметка на лицата и се изчисляват върху полученото възнаграждение след приспадане на нормативно признатите разходи за дейността. Вноските се удържат от възнаграждението на лицето и се внасят от предприятието или организацията до 10-то число на месеца, следващ този, за който се отнасят.

➤ От 2003 г., на основание изменената точка 3 на ал. 1 от чл. 40 на ЗЗО, осигурителните вноски се внасят за всеки месец в съотношение между възложителя и осигуреното лице върху облагаемия доход, намален с нормативно признатите разходи за съответната дейност. Вноските се внасят от предприятието или организацията до 10-то число на месеца, следващ този, за който се отнасят

По този ред се осигуряват и лицата, изпълнители на договори за управление и контрол на нетърговски дружества и организации.

От 2003 г. за членовете на кооперации, получаващи доходи от кооперацията за работа без трудово правоотношение, осигурителните вноски за здравно осигуряване се изчисляват върху полученото възнаграждение без приспадане на нормативно признатите разходи за дейността.

7. Пенсионери

За целия период здравноосигурителните вноски са за сметка на Републиканския бюджет и се внасят върху размера на пенсията или сбора от пенсиите без добавките към тях до 10-то число на месеца, следващ този, за който се отнасят.

За периода 01.07.1999 – 31.12.1999 г. пенсионерите, *получаващи пенсии изцяло от чуждестранен осигурителен институт*, се осигуряват от общините по местоживеене. От 2000 г. те внасят сами вноски за здравното си осигуряване. Пенсионерите, получаващи само пенсии изцяло за сметка на чуждестранен осигурителен институт, внасят здравноосигурителните си вноски върху двукратния размер на минималната работна заплата до края на 2001 г., а от 2002 г. върху минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица. Лицата сами внасят вноските за своя сметка до 10-то число на месеца, следващ този, за който се отнасят. За периода 01.01.2000 – 31.12.2002 г. вноските се внасят по реда, определен в чл. 40, ал. 1, т. 5 (в редакцията му до 31.12. 2002 г.), а от 2003 г. осигуряването на тези лица се извършва по реда на чл. 40, ал. 4 от ЗЗО.

8. Лица, получаващи обезщетения за временна неработоспособност поради болест, бременност и раждане и за отглеждане на малко дете

За периодите, през които осигурените лица получават обезщетение за временна неработоспособност поради болест, бременност, раждане и за отглеждане на малко дете, здравноосигурителните вноски се внасят от работодателя върху размера на обезщетението и са равни на дължимата от него част както следва:

- 01.07.1999 – 31.12.1999 г. – 6 на сто;
- 01.01.2000 – 31.12.2001 г. – 4,8 на сто;
- от 1.01.2002 г. – 4,5 на сто.

От влизане в сила на ЗЗО за работещите по служебни правоотношения и правоотношения, възникнали на основание специални закони, здравноосигурителните вноски, върху изплатените парични обезщетения са в размер на 6 на сто и се заплащат от ведомството.

От 01.01.2000г. не се заплащат здравноосигурителни вноски върху изплатените обезщетения за временна неработоспособност след прекратяване на договора.

За времето, през което самоосигуряващите се получават парични обезщетения за временна неработоспособност поради болест, бременност, раждане и за отглеждане на малко дете, те внасят осигурителни вноски за своя сметка, както следва:

- 01.07.1999 – 31.12.2002 г. – 6 на сто;
- от 1.01.2003 г. – 4,5 на сто.

От 2003 г. самоосигуряващите се могат заплатят здравноосигурителните си вноски за тези периоди и авансово.

9. Лица в неплатен отпуск, които не подлежат на здравно осигуряване на друго основание

За периода 01.07.1999 – 31.12.1999 г. за лицата, които ползват неплатен отпуск по чл. 160, 161, 165 и 171 от Кодекса на труда, здравноосигурителните вноски се внасят от общините в размер на 70 на сто от минималната работна заплата, установена за страната.

➤ За периода 01.01.2000 – 31.12.2001 г., на основание чл. 40, ал. 1 т. 11 от ЗЗО в редакцията му до 31.12.2001 г., здравноосигурителните вноски са за сметка на работодателя и се внасят върху еднократния размер на минималната работна заплата;

➤ За периода 01.01.2002 – 31.12.2002 г. – здравноосигурителните вноски са от работодателя и се внасят върху половината от минималния осигурителен доход, определен за самоосигуряващите се със ЗБ на ДОО (чл. 40, ал. 1, т. 12 от ЗЗО в редакцията му до 31.12.2002 г.).

➤ От 01.01. 2003 г. здравноосигурителните вноски са за сметка на работодателя и се определят върху минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се, определен със ЗБ на ДОО за 2003 г. на 200 лв.

За времето на неплатен отпуск работодателите внасят здравноосигурителни вноски за наетите от тях лица само при положение, че не подлежат на здравно осигуряване на друго основание (до края на 2002 г. и като неосигурени членове на семейството).

10. Лица, получаващи доходи на различни основания

За лицата, получаващи доходи на различни основания, вноските се внасят върху сбора от доходите по предвидения от закона ред за всеки вид доход. Месечният осигурителен доход не трябва да надвишава определения максимален осигурителен доход за съответния период.

11. Служители на българската православна църква и други признати по нормативноустановен ред вероизповедания, които не са в трудови правоотношения

➤ За периода 01.01.2000 – 31.12.2001 г. здравноосигурителните вноски се внасят от централното ръководство на съответното вероизповедание в размер на 6 на сто върху еднократния размер на минималната работна заплата (чл. 40, ал. 1, т. 12 от ЗЗО). Вноските се внасят до 10-то число на месеца, следваш този, за който се отнасят.

➤ За периода 01.01.2002 – 31.12.2002 г. здравноосигурителните вноски се внасят от централното ръководство на съответното вероизповедание в размер на 6 на сто върху половината от минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, определен със ЗБ на ДОО (чл. 40, ал. 1, т. 13 от ЗЗО). Вноските се внасят до 10-то число на месеца, следваш този, за който се отнасят.

➤ От 01.01. 2003 г. здравноосигурителните вноски се внасят върху минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, определен за 2003 г. със ЗБ на ДОО на 200 лв. (чл. 40, ал. 1, т. 7 от ЗЗО).

12. Лица, получаващи обезщетение за безработица

За лицата, получаващи обезщетение за безработица, здравноосигурителните вноски са в размер 6 на сто и се определят върху размера на обезщетението. До 31.12.1999 г. вноските са за сметка на общинските бюджети и се внасят от общините по местоживееене на лицето. От 01.01.2000 до 31.12.2001 г. за безработните с право на обезщетение вноските са за сметка на фонд “Професионална квалификация и безработица”, а от 01.01.2002 г. са за сметка на фонд “Безработица” и се внасят от Националния осигурителен институт.

На съпругите (съпрузите) на кадровите военнослужащи, на които са прекратени трудовите правоотношения поради това, че са ги последвали при преместването им от едно в друго населено място, на

основание чл. 233 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Р България се изплаща обезщетение в размер на минималната работна заплата, установена за страната, за сметка на държавния бюджет. Това обезщетение не е доход по смисъла на ЗЗО, върху който се дължат здравноосигурителни вноски. За периода до 31.12.2002 г. тези лица се осигуряват от осигурения член на семейството. От 1 януари 2003 г. здравето им осигуряване се провежда по реда, определен в чл. 40, ал. 4 от ЗЗО.

II. Здравно осигуряване на неосигурени членове на семейството

По смисъла на Закона за здравето осигуряване “членове на семейството” са съпруг, съпруга, деца до 18-годишна възраст, а ако продължават образованието си – до 26-годишна възраст, а ако са недееспособни или трайно нетрудоспособни, независимо от възрастта.

До 2003 г. в ЗЗО имаше създаден ред, по който осигуреният член на семейството осигуряваше неосигурените членове.

➤ От 01.07.1999 до 31.12.1999 г. осигуреният родител с по-висок доход заплаща 20 на сто от половината от вноската, определена по реда на чл. 29, ал. 3 от Закона за здравето осигуряване, за едно дете и 5 на сто от половината от вноската за всяко следващо. Здравноосигурителните вноски за деца на разведени родители се заплащат от родителя, на който е възложено упражняването на родителските права.

➤ За периода 01.01.2000 – 31.12.2002 г. здравноосигурителните вноски се заплащат от всеки родител в размер на 5 на сто от вноската на осигуреното лице.

По този ред се осигуряват и неработещи или в неплатен отпуск съпруг или съпруга, както и пълнолетните учащи във училища, които нямат статут на висши учебни заведения, до навършване на 26 години.

Вноските за неосигурените членове на семейството са за сметка на осигурения член в семейството и се удържат от възнагражденията на лицата, работещи по трудови или служебни правоотношения и правоотношения, възникнали на основание специални закони. Лицата, които по закон трябва да осигуряват неосигурени членове на семейството си, подават по месторабота

декларация по утвърден образец. Задължение за превеждане на вноските има работодателят или ведомството.

Лицата, които се осигуряват за своя сметка, сами внасят здравноосигурителната вноска за неосигурените членове на семейството си до 10-то число на месеца, следващ този, за който се отнасят.

За периода от 01.07.1999 до 31.12.1999 г. лицата, работещи без трудови правоотношения, внасят сами вноските за здравно осигуряване на неосигурените членове на семейството си и подават информация за здравното им осигуряване. От 2000 до 2002 г. включително задължение за превеждане на вноските имат възложителите по договорите за работа без трудово правоотношение.

За периода от 01.07.1999 до 31.12.1999 г., на основание чл 40, ал. 1, т. 10 от ЗЗО в редакцията му до 1999 г., за живеещите в страната неработещи членове на семейства на български граждани, работещи в чужбина повече от един месец, здравноосигурителната вноска се заплаща от самите тях в размер на 6 на сто от 70 на сто от минималната работна заплата, установена за страната.

III. Здравно осигуряване на лица от общинските бюджети

За периода 01.07.1999 - 31.12.2002 г. общинските бюджети поемат здравното осигуряване само на лица, които не подлежат на здравно осигуряване на друго основание. От 2003 г. няма лица, за които здравноосигурителните вноски да се заплащат от общинските бюджети.

За периода от 01.07.1999 до 31.12.1999 г. за регистрираните безработни, социално слаби, безработни, които не получават обезщетение и за неработещите членове на техните семейства, за майките, които ползват неплатен отпуск по чл. 165 от КТ, здравноосигурителните вноски се заплащат от общинските бюджети по местоживееене (чл. 40, ал. 1, т. 8 от ЗЗО в редакцията му до края на 1999 г.). За лицата без доходи, настанени в домове за деца и юноши, в домове за деца в предучилищна възраст и в домове за социални грижи, здравноосигурителните вноски са за сметка на общинските бюджети в случай, че съответните заведения са финансирани от общините (чл. 40, ал. 1, т. 14 от ЗЗО в редакцията му до края на 1999 г.). През този период от общините се заплащат и здравноосигурителните вноски за лицата в неплатен отпуск по чл. 160, 161 165 и 171 от КТ, които нямат друг доход, върху който се дължат здравноосигурителни вноски, и осигурен член на семейството.

Всички лица, които имат право на здравно осигуряване от общините, подават декларация, че не подлежат на здравно осигуряване на друго основание.

Здравноосигурителната вноска за лицата, осигурени за сметка на общинските бюджети, е 6 на сто от 70 на сто от минималната работна заплата, установена за страната.

След промяната в Закона за здравното осигуряване от 1 януари 2000 г. беше стеснен кръгът на лицата, осигурявани от общините.

След тази дата общинските бюджети поеха здравното осигуряване на лицата и членовете на семействата с право на социално подпомагане, непълнолетните без родители, лицата без доходи, настанени в домове за деца и юноши, в домове за деца в предучилищна възраст и в домове за социални услуги, които не подлежат на здравно осигуряване на друго основание. От 2001 г. на основание чл. 40, ал. 1, т. 10 от ЗЗО за сметка на общинските бюджети се внасят здравноосигурителните вноски на родители (осиновители), съпруг (съпруга), които се грижат за инвалиди със загубена работоспособност над 90 на сто и постоянно се нуждаят от чужда помощ.

За периода 01.01.2000 – 31.12.2001 г. общините внасят здравноосигурителни вноски за осигурените от тях лица в размер на 6 на сто върху минималната работна заплата за периода, а за 2002 г. върху половината от минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, определен със ЗБ на ДОО.

Помощите за отглеждане на малко дете, отпускани на неработещите майки по чл. 2, т. 3 от Закона за семейните помощи за деца и по отменения Указ за насърчаване на раждаемостта, не са доход, върху който се дължат здравноосигурителни вноски. Тези лица се осигуряват от общинските бюджети, само ако подлежат на социално подпомагане. В противен случай лицата внасят вноските си по реда на чл. 40, ал. 1, т. 15 (предишна 14) от ЗЗО в редакцията му до 01.01.2003 г.

IV. Здравно осигуряване на лица от Републиканския бюджет

От влизане на ЗЗО в сила Републиканският бюджет поема здравното осигуряване на военнослужащите на наборна военна служба, ветераните от войните и военноинвалидите, инвалидите, пострадали при или по повод на отбраната на страната, по време на наборна военна служба, при природни бедствия и аварии; пострадалите при изпълнение на служебния си дълг служители на МВР и държавните служители,

лицата в производство за предоставяне на статут на бежанец или право на убежище, задържаните под стража или лишените от свобода, учащите във висши училища до 26 - годишна възраст (от 01.01.2000 г.). Вноските се внасят от съответните ведомства.

Осигурителните вноски за лицата, изпълняващи мирновременна алтернативна военна служба за периода 01.07.1999 – 31.12.1999 г., са за сметка на Републиканския бюджет. От 1 януари 2000 г. здравното осигуряване на тези лица се провежда чрез работодателите. Осигурителните вноски са за сметка на работодателя и се изчисляват върху изплащаното възнаграждение. Работодателят подава данни за внесените осигурителни вноски по Инструкция № 1 на НОИ за събиране на данни от осигурителите за осигурените при тях лица и от самоосигуряващите се лица.

От 2003 г. за сметка на Републиканския бюджет са и здравноосигурителните вноски за :

- лицата до 18-годишна възраст и след навършване на тази възраст, ако учат редовно до завършване на средно образование;
- социално - слабите с право на социално подпомагане или настанени в домове за социални грижи;
- родителите, осиновителите или съпрузите, които полагат грижи за инвалиди със загубена работоспособност над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ.

Републиканският бюджет поема здравното осигуряване на всички тези лица само при положение, че нямат доходи по смисъла на Закона за здравното осигуряване, върху които се дължат здравноосигурителни вноски.

1. Ред за здравно осигуряване на лицата до 18-годишна възраст и след навършване на тази възраст, ако учат редовно - до завършване на средно образование

От 2003 г. на основание чл. 40, ал. 2, т. 1 от ЗЗО вноските за здравно осигуряване на лицата до 18-годишна възраст и след навършване на тази възраст до завършване на средно образование, са от Републиканския бюджет в случай, че лицата не подлежат на осигуряване на друго основание. Вноските се превеждат на Националната здравноосигурителна каса от Националния осигурителен институт. За лицата, които продължават средното си образование след навършване на 18 години, училищата подават информация с Декларация обр. № 3 в съответните териториални поделения на НОИ.

2. Ред за здравно осигуряване на студенти

Здравноосигурителните вноски за учащите се във висши учебни заведения без доходи до навършване на 25-годишна възраст от 01.07.1999 до 31.12.1999 г. са за сметка на Републиканския бюджет и са в размер 6 на сто върху 70 на сто от минималната работна заплата, установена за страната. С промяната на закона от 2000 г. е увеличена възрастта, до която висшето училище внася здравноосигурителни вноски за студентите, на 26 години. За 2000 и 2001 г. съответното висше училище внася здравноосигурителните вноски за студентите в размер на 6 на сто върху еднократния размер на минималната работна заплата, а за 2002 г. върху половината от минималния осигурителен доход, определен със ЗБ на ДОО.

До 31.12.2002 г. в ЗЗО няма изискване към формата на обучение на студентите, за да бъдат осигурявани за сметка на републиканския бюджет. Единственото условие е да не подлежат на здравно осигуряване на друго основание. В тази връзка в началото на всяка учебна година те декларират това обстоятелство.

До края на 2002 г. докторантите във висшите училища и в научните организации по чл. 47 от Закона за висшето образование провеждат здравното си осигуряване по същия ред.

От 1 януари 2003 г., с направената промяна в закона, студентите трябва да отговарят на следните условия, за да подлежат на здравно осигуряване за сметка на Републиканския бюджет:

- да бъдат приети редовна форма на обучение;
- да не подлежат на здравно осигуряване на друго основание;
- да нямат навършена 26-годишна възраст.

За да бъдат осигурявани докторантите за сметка на Републиканския бюджет, трябва да са приети редовна форма на обучение по държавна поръчка и да не подлежат на здравно осигуряване на друго основание. Докторантите подлежат на осигуряване по този ред независимо дали се обучават във висше учебно заведение или не и независимо от възрастта.

Висшето учебно заведение внася вноските за здравно осигуряване за целия период, през който лицата имат статут на студенти или докторанти в размер на 6 на сто върху половината от минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица.

Българските студенти, изпратени в чужбина по спогодби, по които Република България е страна за периода на обучение до навършване на 26 години подлежат на осигуряване от Републиканския бюджет.

За българските студенти в чужбина до навършване на 26 години здравноосигурителни вноски се внасят само за периодите, през които са в страната. До 2002 г. за тези периоди родителите внасят здравноосигурителни вноски по реда, определен за осигуряване на неосигурените членове на семейството. От 2003 г. тези лица внасят осигурителни вноски по реда, определен в чл. 40, ал. 4 от ЗЗО.

За сметка на Републиканския бюджет се осигуряват и чуждестранните студенти, учащи се в България по двустранни спогодби, по които страна е България. В противен случай чуждестранните студенти, на които е разрешено дългосрочно пребиваване в страната, се осигуряват по реда на чл. 40, ал. 4 от Закона за здравното осигуряване, ако нямат друго основание за внасяне на здравноосигурителни вноски.

3. Ред за внасяне на здравноосигурителни вноски за социално - слабите с право на социално подпомагане или настанени в домове за социални грижи, родителите, осиновителите или съпрузите, които полагат грижи за инвалиди със загубена работоспособност над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ

От 2003 г. социалното осигуряване на тази група лица се провежда чрез дирекциите "Социално подпомагане" към Агенцията за социално подпомагане. Размерът на осигурителната вноска е 6 на сто за сметка на Републиканския бюджет и се изчислява върху половината от минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2003 г. на 200 лв.

V. Здравно осигуряване на лица, които нямат доходи, върху които се дължат здравноосигурителни вноски.

➤ За периода 2000 - 2002 г., на основание чл. 40, ал. 1, т. 15/14/ в редакцията на ЗЗО до 31.12.2002 г., лицата, които нямат доходи, върху които се дължат здравноосигурителни вноски по другите основания, не подлежат на осигуряване от общинските бюджети или от

Републиканския бюджет и нямат осигурен член на семейството, внасят сами и за своя сметка здравноосигурителни вноски. Вноските се внасят до 10-то число на месеца, следващ този, за който се отнасят, върху месечен осигурителен доход за 2000 и 2001 г. не по-малък от двукратния размер на минималната работна заплата, а за 2002 г. върху минималния осигурителен доход, определен за самоосигуряващите се със ЗБ на ДОО. Ако тези лица подлежат на данъчно облагане, извършват и годишно изравняване на вноските. За малолетните и непълнолетните членове на семействата си тези лица внасят здравноосигурителни вноски по реда, определен за неосигурените членове на семейството.

➤ От 2003 г. лицата, които нямат доходи, върху които се дължат здравноосигурителни вноски по другите основания и не подлежат на осигуряване от Републиканския бюджет, внасят здравноосигурителните си вноски по реда, определен в чл. 40, ал. 4 от ЗЗО. Вноските са за сметка на лицата и се внасят до 10-то число на месеца, следващ този, за който се отнасят, върху месечен осигурителен доход, не по-малък от минималния осигурителен доход, определен за самоосигуряващите се със ЗБ на ДОО. От 2003 г. тези лица не определят годишен размер на вноската.

Всички, които се осигуряват по този ред, могат да заплатят здравноосигурителните си вноски и авансово за избран от тях период от време.

VI. Подаване на информация за здравноосигурените лица

Съгласно чл. 39 от ЗЗО, всички лица, които по ЗЗО имат задължението да внасят осигурителни вноски, са длъжни от възникване на основанието за здравно осигуряване ежемесечно да представят данни за осигурените лица в териториалните поделения на НОИ с декларации по утвърден от НОИ и НЗОК образец – Декларация обр. № 1 “Данни за осигуреното лице” и Декларация обр. № 3 “Данни за здравно осигуряване на лица, осигурени от републиканския бюджет и от фонд “Безработица”

В случаите, когато лицата заплащат авансово вноски, те попълват декларация за периода на авансовото плащане също по утвърден образец Декларация обр. № 4 “Авансово внесени здравноосигурителни вноски”.

Редът и начинът на подаване на данни за осигуряване са уредени с Инструкция № 1 на НОИ за събиране на данни от осигурителите за осигурените при тях лица и от самоосигуряващите се лица.

ГЛ. ДИРЕКТОР:
/ Д. АСЕНОВА/

Съгласувано с:

ГД "ПРАВНА":
/ Й. МИЛОШЕВ/

ГЛ. МЕТОДОЛОГ:
/ И. КАРАНОВСКИ/